

Рад примљен: 20. 1. 2015.

Рад прихваћен: 21. 3. 2015.

Стручни рад

Милица М. Ђуричић¹

Универзитет у Београду, Филолошки факултет

doi: 10.5937/inovacije1603108D

Књижевни текстови у настави шћанској језика као сћраној: уџбеник Prisma од језичкој нивоа А1 до Б1

Резиме: Полазећи од хипотезе да књижевни текстови моју бити корисни, како за усвајање сћраној језика, иако и за усвајање културних образаца народа који дају језик користе као матерњи, у овом раду испитије се засиуљеност књижевности у уџбеницима који се користе за извођење наставе шћанској језика као изборној на Филолошком факултету у Београду. Реч је о дидактичком материјалу Prisma од језичкој нивоа А1 до Б1, приликом чије анализе ће бити коришћен дескриптивно-интерпретативни метод. Важно је најоменути да сјуденци који се одреде за похаћање наставе шћанској језика као изборној немају часове књижевности и културе, те у додир са хисћанском књижевношћу долазе самостално или уз помоћ наставника. Такође, о хисћанској књижевности и култури моју да сазнају из уџбеника сћраној језика где се јављају крајки огломици који моју послужити за усвајање одређених грамаћичких јединица и лексике, те је циљ овој рада испитивање да ли су и на који начин они коришћени у поменутом дидактичком материјалу и да ли задовољавају попреде ученика када је реч о упознавању са културним вредностима народа чији се језик учи као циљни. Након анализе је утврђено да литерарни текстови нису у истој мери присујни у уџбеницима за различите нивое и да се они сјорадично јављају често тематски неовезани са остатком лекције, те је на наставнику додатна одговорност, а то је превазилажење недостатака анализираној материјала који се користе за извођење наставе.

Кључне речи: дидактички материјал, књижевност, култура, шћански језик као сћрани.

Увод

На часовима страног језика ученици би требало да се упознају не само са језиком већ

и са културом народа који циљни језик користе као матерњи, а самим тим и са књижевношћу писаном на том језику. Књижевни текстови могу бити изузетно користан аутентичан материјал за усвајање страног језика. Они могу позитив-

¹ milica.djuricic@gmail.com

но утицати на мотивацију ученика, пружајући му приступ култури језика који учи (Lazar, 1996: 773–774). Наиме, одломци из различитих књижевних дела у уџбеницима за страни језик не само да упознају ученике са књижевношћу на том језику већ могу бити користан извор за усвајање различитих граматичких структура и лексике. Дакле, у овом контексту књижевност се може схватити као изговор за увежбавање лингвистичких садржаја (Juárez Morena, 1998: 277).

Овај рад бави се анализом улоге књижевности у настави шпанског језика и састоји се од два дела: у првом биће дат теоријски оквир у вези са местом које књижевност и култура заузимају у настави страних језика и улози наставника у раду са књижевним текстом, док се у другом делу рада испитује заступљеност књижевних текстова у уџбенику *Prisma*, од језичког нивоа А1 до Б1, који се користи за извођење наставе шпанског језика као изборног на Филолошком факултету у Београду. Анализира се са којим циљем су одломци из дела хиспанске књижевности коришћени у настави шпанског језика као страног, затим начин на који су повезани са остатком лекције и градива, компетенције и језичке вештине које се развијају употребом литерарних текстова у лекцији; врста задатака у вези са текстом и слично. Приликом анализе биће коришћен дескриптивно-интерпретативни метод.

Књижевност и култура у настави страних језика

Током развоја методике наставе страног језика мењао се однос према укључивању културе и цивилизације у наставу. До друге половине 20. века ученицима је преко књижевности приказивана култура народа чији се језик учи као страни. Постепено су у наставу укључивани елементи историје и географије. У питању је био имплицитни приказ цивилизације у настави страног језика (Vujić, 2004: 69–70). Књи-

жевни текст заузимао је централно место у настави страних језика све до четрдесетих година 20. века. Тада се инсистирало на граматички и превођењу књижевних текстова, док су језичке вештине – говор и слушање, биле занемарене. Међутим, у другој половини 20. века јавиле су се наставне методе које су фаворизовале говорни језик, те је књижевни текст почео да губи на значају, јер се сматрало да он не може задовољити потребе ученика да се упознају са реалним језиком (Veljović, 1999: 189). Говор и говорна комуникација су постали главни циљ наставе страног језика, те су потиснули читање, што је допринело готово потпуном изостављању књижевних дела из уџбеника (Jovanović, 2008: 51). Књижевност у настави страних језика била је занемарена, иако примена књижевности на часовима страног језика може представљати интеграцију језичких вештина и друштвено-историјског садржаја. Наиме, ученик се приликом анализе књижевног текста, осим историјских, друштвених и културолошких елемената, бави и граматичким, функционалним и лексичким (Juárez Morena, 1998: 277). Седамдесетих и осамдесетих година 20. века дошло је до поновног разматрања места које књижевност заузима у настави страних језика. Литерарни текстови бивају изнова укључени у силабус заједно са другим аутентичним материјалима, попут новинских чланака, блогова и тако даље (Carter, 2007: 6). Осамдесетих година књижевни текстови пронашли су своје место у уџбеницима објављеним у Шпанији (Martín Peris, 2000 : 122).

Литерарни текстови пружају друштвене, политичке и историјске елементе који могу објаснити како се одређени члан друштва може понашати или осећати у приказаној ситуацији (Lazar, 1996: 773). Књижевност се приказује као одраз историјске епохе и начина поимања света (Juárez Morena, 1998: 278).

Током процеса усвајања страног језика потребно је усвајати и културолошке обра-

сце заједнице чији се језик учи као циљни, јер учење језика и културе у којој се он користи као матерњи помаже ученицима да увиде да постоје другачији културолошки оквири, а то води не само разумевању стране културе већ и стицању комплетније слике о матичној култури и језику (Bodrić, 2006). Развој интеркултурне компетенције обично прати и развој комуникативне компетенције и флуентности језика о чијим се културама ради (Filipović, 2008: 89). Књижевност може бити користан извор података о култури народа чији се језик учи као страни.

Књижевни текстови у уџбеницима за страни језик

Осим тема које су у вези са хиспанским светом, у уџбенику се могу јавити и књижевни текстови који се баве универзалним темама попут љубави, смрти и слично, што ученика може подстаћи да изнесе сопствени став о теми која му је већ позната, али на циљном језику. Литерарни текст је важан и за реализацију других циљева наставе страног језика, попут васпитног аспекта, контекстуалности, литерарне креативности ученика (Veljović, 1999: 190). Страна књижевност може се ефикасно укључити у наставу страног језика. При томе, не мисли се на понеки илустративни текст, већ се мисли на текст који би додатно мотивисао студента и ширио опсег његових компетенција (Todorović, 2007: 121). Примена литерарних текстова у уџбеницима може се посматрати као позитивна појава, јер, како је раније у раду напоменуто, књижевност у уџбенику има функцију да упозна ученика са страном културом и књижевношћу, али се може искористити и у језичке сврхе, на пример, за усвајање лексике или граматичких структура.

„У случају стране књижевности, снажан мотивациони фактор је, веома често, усвајање језика“ (Todorović, 2007: 122). Свакако да би ово требало искористити, јер увођењем књижев-

них текстова у наставу страног језика можемо помоћи ученику да се, осим усвајања граматичких структура и лексике, заинтересује за страну књижевност и културу. Додатни мотивациони фактор је фактор емотивног ангажовања које једно књижевно дело проузрокује (Todorović, 2007: 122). Књижевни текстови могу проузроковати снажне емоционалне реакције код ученика (Lazar, 1996: 773), што може позивно утицати на његову мотивацију за усвајање страног језика, а, самим тим, и културних образаца дате заједнице.

Свакако да текст који се јавља у уџбеницима може бити и књижевни, али се приликом његовог одабира мора водити рачуна да „језик у њему буде примерен језичким знањима ученика, лексичким и граматичким захтевима, васпитним и ширим циљевима наставе“ (Veljović, 1999: 190). Коришћење књижевности на часовима језика мора бити оправдано када је реч о дидактичком циљу, интересовањима, потребама, као и језичком нивоу ученика (Juárez Morena, 1998: 277). Књижевни материјал због своје разноликости може се користити за развијање свих језичких вештина (Escobar Mesa, 2007). Сваки текст у уџбенику, а посебно књижевни, требало би да буде близак и приступачан ученицима, те треба имати у виду просечне језичке способности групе са којом се ради (Jovanović, 2008: 51). Неопходно је водити рачуна о тежини текста, како за интерпретацију, тако и што се језика тиче. Ако се у настави користе текстови које ученик не може да разуме, жељени резултат ће изостати. Дакле, књижевни текстови у настави страних језика имају бројне предности уколико је језик одломка прилагођен језичком нивоу ученика. Не треба заборавити да је циљ једне такве активности развијање језичких вештина и упознавање са културом, а не дубља анализа књижевних дела, која неретко због своје комплексности нису од користи током наставе страног језика (Juárez Morena, 1998: 281). Према томе, књижевни текст

у уџбенику је „ту првенствено у функцији усвајања језика“ (Veljović, 1999: 191).

Ромеро Бласкес (Romero Blázquez, 1998: 380) наводи три разлога за укључивање литерарних текстова у наставни план и програм: 1) они могу ученику приближити књижевну анализу; 2) представити му друштвено-културну историје Шпаније и Хиспанске Америке; 3) помоћи му да унапреди своје знање шпанског језика у области вокабулара и граматике кроз информацију која је дата у тексту.

Можемо рећи да литерарни текст има бројне предности у настави страних језика. Ако су добро и пажљиво одабрани, књижевни текстови могу мотивисати ученика и охрабрити га да самостално изведе закључке о значењу текста, али и да развије металингвистичку свест (Lazar, 1996: 774). Уколико ученик даје сопствену интерпретацију књижевног текста на циљном језику, он постаје активан учесник у процесу усвајања страног језика. Језик и књижевност у настави страних језика су у симбиози: кроз књижевност ученик може унапредити свој језички ниво, али се код њега може јавити и интересовање за културу и књижевност циљног језика (Juárez Morena, 1998: 278).

Неадекватни текстови и методолошки неподесни за обраду код ученика могу изазвати отпор и незаинтересованост за рад (Јовановић, 2008: 50). Неки ученици могу показати отпор и незаинтересованост за књижевне текстове у уџбеницима за страни језик сматрајући их претешким за разумевање, непривлачним за анализу и слично. „Адекватно одабран књижевни текст, уз примену одговарајућих методских поступака, може корисно послужити и за развијање језичких вештина, и за ширење и богаћење лексичког фонда и граматичког градива“ (Veljović, 1999: 190). Стога, одабир књижевног текста је од кључног значаја. Неадекватно одабрани материјали „значајно усложњавају, односно додатно отежавају наставу и усвајање/учење интеркул-

турне компетенције у учионицама страног језика“ (Filipović, 2008).

Стога, текстове не би требало бирати само да би се представило неко од кључних дела књижевности писане на језику који се учи као страни, већ би одломак из литерарног дела требало да има своју језичку функцију. Идеално би било изабрати функционалне текстове који омогућавају употребу свих културолошких, граматичких и лексичких елемената које поседују (Forgas Berdet, 2007: 221).

Улога наставника у раду с књижевним одломком

Уколико се јави књижевни текст у уџбенику који се користи за извођење наставе, требало би да наставник својим ученицима укратко представи шири контекст тог одломка (додатне информације о аутору текста, епохи у којој је стварао, као и опште податке о држави из које потиче – да ли је реч о Шпанији или некој земљи Хиспанске Америке, што се може одразити на језик текста и тако даље). На наставнику је да својим ученицима олакша разумевање текста и да им укаже на циљ обраде једног таквог текста у настави страног језика. Он би морао да заинтересује своје ученике за књижевност на страном језику, наглашавајући, при томе, да им она може помоћи да остваре свој циљ, а то је овладавање страним језиком уз усвајање културолошких образаца дате заједнице која тај језик користи као матерњи, али водећи рачуна да је ипак реч о часу језика, а не књижевности, и да је текст који је пред њима ту због развоја интеркултурне компетенције, спознаје о културолошким елементима заједнице чији се језик учи као страни, али и због језичке функције (граматичке, лингвистичке, прагматичке и тако даље). „Да би својим ученицима понудили адекватне културолошке садржаје на прикладан начин, сами наставници морају поседовати знања и искуства

о страном језику и култури и о начинима на које могу да их својим ученицима пренесу“ (Ђуричић, Georgijev, 2013: 75), што имплицира да се наставници морају континуирано усавршавати и похађати бројне семинаре и конференције.

Циљ анализе

У раду се анализира садржај уџбеника који се користи приликом извођења наставе шпанског као изборног језика на Филолошком факултету у Београду. Треба напоменути да студенти који похађају наставу шпанског као изборног не похађају наставу књижевности и културе, те у додир са хиспанском књижевношћу долазе искључиво на часовима језика или самостално.

Циљ анализе је дати одговоре на следећа питања: Које језичке вештине развијају књижевни текстови у уџбенику *Prisma?*; Да ли су текстови дати у оригиналу или су адаптирани према језичком нивоу ученика?; Да ли су прозна дела заступљенија од поетских или обрнуто? Параметри који се испитују су следећи: однос између књижевног текста и остатка лекције; компетенције и језичке вештине које се развијају употребом литерарних текстова у лекцији; врста задатака у вези са текстом; место које књижевни текст заузима у лекцији (Martín Peris, 2000: 107). Затим, неопходно је дати одговор на питање: Да ли су књижевни текстови адекватно одабрани и да ли је њихово присуство оправдано у оквиру лекције?

Књижевни текстови у уџбенику *Prisma A1*

У уџбенику *Prisma A1*, који је намењен почетницима, спомињу се имена хиспанских писаца, али нема књижевних текстова, чак ни кратких песама које могу бити погодне за рад са ученицима на овом језичком нивоу. Одсуство литерарних текстова из уџбеника може се објаснити чињеницом да аутори уџбеника сматрају да при-

мена такве врсте текста није добра за почетнике. Међутим, сматрамо да би на самом почетку наставног процеса усвајања страног језика ученика требало заинтересовати не само за језик већ и за културу и књижевност писану на циљном језику, што потврђује и Ласар (Lazar, 1996: 775), наводећи да активности у вези са књижевним текстовима могу добро функционисати на свим језичким нивоима, од почетног до напредног. Кратке приче, једноставне песме и кратки одломци из драмских дела могу се користити у раду са ученицима чији је језички ниво низак.

Како је раније у раду напоменуто, употреба аутентичних материјала у учионици има бројне погодности за ученика и његово успешно савладавање језика. У овом уџбенику јављају се аутентични материјали попут новинских чланака, приказа мапе метроа Мадрида и тако даље, али књижевни текстови изостају, иако се у уводном делу поменутог дидактичког материјала напомиње да је један од циљева развој интеркултурне компетенције код ученика и упознавање са варијететима шпанског језика, као и пружање могућности ученику да има увид у хиспанску културу.

И на почетним нивоима требало би радити са једноставним и кратким текстовима (песме, приче и тако даље) како се ученик не би демотивисао уколико не разуме макар основну идеју текста, а и како би се заинтересовао за читање књижевности писане на шпанском језику и у будућности (Alonso Cortés, 2009: 6). Кључно је изабрати одговарајући текст, што, свакако, није нимало лак задатак за ауторе уџбеника.

Књижевни текстови у уџбенику *Prisma A2*

Када је у питању уџбеник *Prisma A2*, тек на самом крају четврте лекције јавља се текст Гонсала Торентеа Баљестера (Gonzalo Torrente Ballester).. Реч је о кратком адаптираном одломку. Задатак ученика је да глагол *decir* (срп. *рећи*)

замене синонимом, те је овај кратки одломак употребљен у функцији усвајања лексике и богаћења ученичког речника.

У уџбенику за језички ниво А2 јавља се биографија Мигела де Сервантеса (Miguel de Cervantes).. Поменути текст искоришћен је за усвајање глаголског облика *pretérito indefinido*, али он пружа ученицима основне податке о животу и делу чувеног шпанског писца. У истој лекцији постоји вежбање у ком је празнине потребно попунити поменутиим глаголским обликом, а реч је о биографијама познатих личности хиспанског света; између осталог, дата је биографија чилеанске књижевнице Исабел Аљенде (Isabel Allende).. У истој лекцији налази се адаптирани одломак из романа *Љубав, знаји жеља, њрозак и сумње* (*Amor, curiosidad, prozac y dudas*) ауторке Лусије Ечеварије (Lucía Etxebarria). Задатак који се поставља пред ученика је да вежба глаголске облике за изражавање прошле радње у шпанском језику. Поменути текст подстиче ученика и на дискусију у вези са неуобичајеним ствари-ма које би неко урадио због љубави; прво је потребно изнети своје мишљење у вези са текстом, а затим испричати своје искуство. Од ученика се, такође, тражи да разговара о тексту, да опише ликове који се у њему јављају, те се помоћу овог књижевног текста развија вештина говора. Може се закључити да овај одломак може бити користан ученицима за развој вештине говора и разумевања, али и за усвајање глаголских облика за исказивање прошле радње у шпанском језику.

У уџбенику се јавља биографија Пабла Неруде (Pablo Neruda),, потом ученици слушају текст о поменутом песнику, одговарају на питања у вези са текстом, а затим се од њих тражи да својим речима напишу шта су закључили на основу одслушаног текста о Паблу Неруди, чија се песма „Te rescudo como eras en el ultimo otoño“ јавља у наставку у функцији усвајања нових речи.

Компаративна анализа књижевних текстова писаних на различитим варијантама шпанског језика може бити изузетно занимљива, али и корисна ученицима, јер приказује разлике између шпанског језика који се говори на Иберијском полуострву и шпанског језика који се користи у Хиспанској Америци у погледу лексике (Oliveira Aragão, 2000: 283, 284). Осим лексичких разлика, књижевни текстови указују и на разлике у граматички, о чему сведоче и следећа два текста: текст Марија Бенедетија (Mario Benedetti) и Ане Марије Каретеро (Ana María Carretero). Први аутор је пореклом из Хиспанске Америке, у којој је ограничена употреба глаголског облика *pretérito perfecto*, за разлику од Шпаније. Дидактички циљ поменута два текста је указати на разлике између варијетета шпанског језика. Међутим, иако се књижевни текст може наћи у уџбенику за страни језик у функцији усвајања лексике и граматике, а не само у функцији упознавања ученика са књижевношћу писаном на циљном језику, приликом одабира текста посебно треба водити рачуна да језик текста буде разумљив ученицима. Наиме, у оба поменута текста јављају се граматички облици који нису предвиђени планом и програмом до тог тренутка (*futuro simple* приказује се тек у наредним лекцијама, а *pretérito perfecto de subjuntivo* предвиђен је за рад на нивоу Б1), те поменути текстови у овом контексту нису адекватно одабрани.

Одломак из романа *Алфануи* (*Alfanhuí*) Рафаела Санћеса Ферлосија (Rafael Sánchez Ferlosio) подстиче ученике на дискусију о томе како свет изгледа из перспективе једног детета. Том приликом неопходно је водити рачуна о правилној употреби прошлих времена, те је поменути одломак употребљен како би ученици утврдили комплексну употребу прошлих времена у шпанском језику, али и говорили о свом детињству, што позитивно утиче на развој вештине говора.

Бајке и приче могу бити корисне не само за усвајање лексике и нових граматичких јединица које се обрађују у лекцији већ могу подстаћи ученике да пореде причу (у овом случају реч је о причи о Црвенкапи) која је дата на циљном језику и верзију која постоји на матерњем језику ученика, што позитивно утиче како на развој комуникативне тако и на развој интеркултурне компетенције код ученика. Дакле, бајке могу бити добар начин за увежбавање како лингвистичких форми тако и подстицања ученика да врше интеркултурна поређења између своје матичне културе и културе циљног језика.

У уџбенику *Prisma A2* дата је песма Хуана Агустина Гојтисола (Juan Agustín Goytisolo), као и основни подаци о његовој биографији. Досад су се у уџбенику појављивали одломци из прозних дела, те је ово први пут да се у уџбенику појави једна песма, али без неке посебне разраде и мотивације.

Текстови који се јављају у овом уџбенику су кратки. Већином су прилагођени језичком нивоу ученика којима су намењени. Међутим, јављају се два текста која садрже граматичке структуре које нису предвиђене планом и програмом, те их не би требало укључити у наставу како се ученици не би фокусирали на непознате структуре. Поменути два одломка замишљена су да прикажу разлике између варијетета шпанског језика, али нису прилагођена језичком нивоу ученика.

Књижевни текстови у уџбенику *Prisma B1*

У уџбенику *Prisma B1* има аутентичних материјала попут новинских чланака, међутим, само се у једној од укупно дванаест лекција јавља један књижевни одломак. Реч је одломку из романа *Хроника најављене смрти* (*Crónica de una muerte anunciada*) Габријела Гарсије Маркеса (Gabriel García Márquez). Поменути одломак заузима централно место у лекцији. Утиче на развој следећих језичких вештина: говор, слушање

и читање. Наиме, подстиче ученике да учествују у дискусији и изнесу сопствено мишљење у вези са књижевношћу: који жанр воле да читају; да ли познају неког писца из Шпаније или Хиспанске Америке; да ли више воле да читају роман или да гледају филм снимљен по роману; шта је магични реализам; знају ли још неко дело, осим наведеног, које припада поменутом правцу; да ли могу пронаћи елементе фантастике у одломку који је дат у уџбенику и тако даље. У истој лекцији раде се вежбања у вези са разумевањем усменог и писаног текста, што позитивно утиче на развој слушања и читања на циљном језику. С обзиром на то да је реч о језичком нивоу Б1, ученици могу да говоре о поменутој теми на циљном језику.

Иако је поменути књижевни текст добро инкорпориран у лекцију и подстиче развој језичких вештина, а ученике упознаје са основним елементима магичног реализма и са основним подацима о животу и делу нобеловца Габријела Гарсије Маркеса, замерка је да је реч о једином литерарном делу у овом уџбенику, премда језичко знање ученика на овом ниво омогућава коришћење различитих књижевних текстова у настави језика; на пример, за средњи ниво драмски текстови и лирика могу бити корисни.

Закључак

Имајући у виду да студенти који се опредељују за похађање наставе шпанског као изборног језика на Филолошком факултету у Београду немају часове хиспанске књижевности и културе, те из уџбеника за страни језик могу доћи у додир са културом језика који уче као страни, а, самим тим, и књижевношћу као одразом историјских, културолошких и друштвених елемената, у овом раду испитује се заступљеност литерарних одломака у функцији усвајања граматичких структура и лексике, као и развоја интеркултурне компетенције. Бавили смо се местом које књижевност заузима у настави и анали-

зом садржаја уџбеника *Prisma* од језичког нивоа A1 до B1, који се користи за извођење наставе шпанског као страног језика.

Приликом анализе коришћен је дескриптивно-интерпретативни метод. Анализа је показала да се у уџбенику *Prisma* спорадично јављају књижевни текстови, али њихов избор није увек најбоље решење, те је на наставнику задатак да или тај текст изостави из наставе и нађе неку бољу опцију или да га адаптира или искористи за остварење неког другог наставног циља, а не оног предвиђеног уџбеником.

У уџбенику за језички ниво A1 нема литерарних текстова. Иако је реч о почетном нивоу, кратке песме или приче могу бити укључене у дидактички материјал који се користи за извођење наставе, али то није случај са поменутиим уџбеником.

Потребно је напоменути да су књижевни текстови у уџбенику за језички ниво A2 присутни, али не у свакој лекцији. У књизи за ниво A2 спорадично се јављају биографије хиспанских писаца, као и кратки одломци из књижевних дела. Најчешће на крају лекције, изоловано од остатка лекције и неповезано са темом, лексиком и граматиком која се уводи. Најчешће су дати у функцији увежбавања лексике и граматике, иако има одломака који подстичу ученике да дају сопствени суд о том делу и да наведу своје искуство. Може се рећи да већина књижевних текстова која се јавља у уџбенику *Prisma* за ниво A2 развија граматичку и лексичку компетенцију, знатно ређе књижевни текст подстиче ученика на развој интеркултурне компетенције; од вештина, зависно од текста, развијају се говор, писање, слушање, разумевање. Литерарни текстови су већином модификовани и прилагођени језичком нивоу ученика, иако се могу запазити примери текстова који у себи садрже граматичке структуре које су ученику непознате и које нису предвиђене планом и програмом за дати језички ниво. Одломци нису увек темат-

ски повезани са лекцијом. Неретко се јављају на крају лекције, изоловано од остале језичке грађе, што доводи до закључка да лоша организација одломака из књижевних дела не задовољава потребе ученика да се упозна са основним одликама хиспанске књижевности, а кроз њу и да савлада граматичке и лексичке структуре предвиђене датом лекцијом. Тенденција да се књижевни текстови јављају (већином) на крају сваке лекције или на напредним нивоима одражава извештан страх према књижевном тексту у настави језика, те се тако његова употреба не сматра могућим стимулусом за учење, већ је резервисан за оне који су до тог тренутка досегли одређен степен познавања језика. Тако књижевност постаје додатак лекције, а не њен саставни део (Martín Peris, 2000: 123). Деконтекстуализовани текстови нису добро решење за уџбенике за страни језик. У анализираном дидактичком материјалу запажа се да се књижевни текстови повремено јављају интегрисани са лекцијом, али најчешће реч је о додатку лекције, а не о њеном саставном делу.

Такође, важно је напоменути да доминирају прозна дела иако се и поетска дела могу успешно користити у настави страног језика, јер кратке песме могу стварати аудио-визуелне асоцијације код ученика (Romero Blázquez, 1998: 383).

Запажа се да су књижевни текстови заступљенији у уџбенику за језички ниво A2 од уџбеника за B1, иако је на напреднијим нивоима значајно лакше примењивати литерарне одломке различитих жанрова чији језик тада може ученицима бити знатно разумљивији.

Због наведених недостатака анализираног дидактичког материјала, може се закључити да је на наставнику додатна одговорност. Наиме, он треба да покуша да превазиђе недостатке уџбеника који се користи за извођење наставе. Како би код ученика развијао интеркултурну компетенцију паралелно са комуникативном, наставник би требало да на час доноси додатни мате-

ријал и да подстиче своје ученике да што више читају на циљном језику.

Потребно је испитати да ли постоји уџбеник који, осим текстова креираних за наставу језика, садржи и књижевне текстове који су интегрисани у језичку грађу и који ученицима помаже да се, осим савладавања граматичких структура и лексике, упознају са елементима културе, а, самим тим, и књижевности, што је сугестија за нека будућа истраживања у овој области.

Имајући у виду да књижевни текстови могу бити релевантни за извођење наставе страних језика и усвајање културних аспеката

заједнице која дати језик користи као матерњи, сматрамо да је њихов одабир од кључног значаја. Текстови би требало да прате интересовања, узраст и језички ниво ученика како би се задовољиле његове комуникативне потребе, под којим се подразумева и развој интеркултурне компетенције. Осим текстова креираних само за потребе учионице, аутентични материјали, у овом случају књижевни текстови, требало би да нађу своје место у уџбенику за страни језик, али би њихова селекција и дистрибуција требало да тематски прате лекцију у којој се налазе, а не да буду немотивисано укључене у језичку грађу, јер, у том случају, жељени резултат изостаје.

Литература

- Alonso Cortés, T. (2010). El tratamiento del texto literario en el aula de ELE. *Actas II Jornadas de formación del profesorado de español 09* (3–11). Sofía: Secretaría General Técnica del Ministerio de Educación.
- Bodrić, R. (2006). Culture in Foreign Language Learning. U: Subotić, Lj. (ur.). *Susret kultura* (895–904). Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Carter, R. (2007). Literature and language teaching 1986–2006. *International Journal of Applied Linguistics*. 17 (1), 3–13.
- Đuričić, M., Georgijev, I. (2013). Interkulturalna kompetencija u nastavi španskog kao izbornog jezika: elementi hispanske kulture u udžbenicima *Prisma* od nivoa A1 do B1. *Komunikacija i kultura online*. IV (4), 65–78. Posećeno na: <http://www.komunikacijakultura.org/KK4/KK4DjuricicGeorgijev.pdf>
- Escobar Mesa, A. (2007). La literatura como recurso multifuncional en la clase de ELE. En: Pato, E. y Fernández Dobao, A. (eds.). *Actas del CEDELEQ II: La enseñanza del español como lengua extranjera*. Québec: Université de Montréal/ Tinkuy 7. Posećeno na: <http://www.cre.umontreal.ca/CEDELEQ/documents/1AEM.pdf>
- Filipović, J. (2008). Interkulturalna komunikativna kompetencija u nastavi stranih jezika. U: Vučo, J. (ur.). *Multidisciplinarnost u nastavi jezika i književnosti* (87–98). Nikšić: Filozofski fakultet.
- Forgas Berdet, E. (2007). El lugar de la Literatura, la Historia y el Arte en la enseñanza de E/LE. En: *Actas del I Congreso Internacional de Lengua, Literatura y Cultura Española: Didáctica de la enseñanza para extranjeros* (213–228). Valencia.
- Jovanović, S. (2008). *Književnost i reč u jeziku*. Beograd: Univerzitet Braća Karić.
- Juárez Morena, P. (1998). La enseñanza de la literatura en los cursos de lengua y civilización para extranjeros. En: *Actas del VII Congreso Internacional de ASELE: Lengua y Cultura en la Enseñanza del Español a Extranjeros* (277–283). Cuenca: Universidad de Castilla La Mancha.
- Lazar G. (1996). Literature and Language Teaching; Exploring Literary Texts with the Language Learner. *TESOL Quarterly*. 30 (4), 773–776.

- Martín Peris, E. (2000). Textos literarios y manuales de enseñanza de español como lengua extranjera. *Lenguaje y textos*. 16, 101–130.
- Oliveira Aragao, C. (2000). Analisis comparativo de textos literarios espanoles e hispanoamericanos: estudio de la diversidad cultural y linguistica y utilizacion del diccionario en el aula. En: *Actas del XI Congreso Internacional de ASELE: ¿Qué español enseñar?: norma y variación lingüísticas en la enseñanza del español a extranjeros* (281–286). Zaragoza: Universidad de Zaragoza.
- Romero Blázquez, C. (1998). El comentario de textos literarios: aplicación en el aula de E/LE. En: *Actas del VII Congreso Internacional de ASELE: Lengua y Cultura en la Enseñanza del Español a Extranjeros* (379–387). Cuenca: Universidad de Castilla La Mancha.
- Todorović, D. (2007). Strana književnost u nastavi – neke od mogućnosti. U: Vučo, J. (ur.) *Savremene tendencije u nastavi jezika i književnosti* (120–125). Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Veljković, M. (1999). Književni tekst u nastavi stranog jezika. U: Stanković, B. (ur.) *Mili Stojnić u čast* (189–200). Beograd: Slavističko društvo Srbije.
- Vujović, A. (2004). Kratak istorijski pregled izučavanja strane civilizacije u okviru nastave stranog jezika. *Pedagogija*. 59 (1), 68–79.

Извори (уџбенички корпус)

- Prisma A1 (2002). *Prisma comienza. Libro del alumno*. Madrid: Edinumen.
- Prisma A2 (2003). *Prisma continúa. Libro del alumno*. Madrid: Edinumen.
- Prisma B1 (2003). *Prisma progresa. Libro del alumno*. Madrid: Edinumen.

Summary

Understanding the hypothesis that literary texts can be useful, both for adoption of a foreign language and cultural patterns of people who use this language as a mother tongue, we are studying the presence of literary texts in the course books used for teaching Spanish as an optional subject at the Faculty of Philology in Belgrade. It is about the didactical material Prisma, levels A1 to B1, whose analysis will require descriptive-interpretative method. It is important to mention that students who choose attending Spanish as an optional subject do not have classes of literature and culture, so they are acquainted with Hispanic literature and culture individually or with the aid of a teacher. They can learn about Hispanic literature and culture from the foreign language course book, where they can find short passages which can help them adopt certain grammar units and lexis, so the aim of this paper is studying whether they have been or in which ways they have been used in the mentioned didactic material and if they fulfil the needs of students when we mention getting to know cultural values of people whose language is used as a target language. After the analysis, it was determined that literary texts are not in the same extent present in the course books for all levels and that they appear occasionally in thematically unconnected parts of the rest of the lesson, so the teacher has additional responsibility, and this is overcoming insufficiencies of the analysed material used for the performing of the classes.

Key words: didactic material, literature, culture, Spanish as a foreign language.